

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ

ФАКУЛТЕТ:

РЕПУБЛИКА СРПСКА
УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
АКАДЕМИЈА УМЈЕТНОСТИ
БАЊА ЛУКА
Број: 06-4.336-1/17
Датум: 29.11.2017. до

ИЗВЈЕШТАЈ

о оцјени урађене докторске дисертације

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

- 1) Univerzitet u Banjoj Luci, Akademija umjetnosti, Nastavno-umjetničko vijeće na sjednici održanoj 8.11.2017.; delovodni broj: 06-3.662-10/17.
- 2) Komisija za ocenu urađene doktorske disertacije:

Dr Milica Andevski, redovni profesor, Univerzitet u Novom Sadu, Filozofski fakultet, oblast Pedagogija, predsednik Komisije.

Dr Tomaž Zupančič, docent, Univerzitet u Mariboru, Pedagoški fakultet, naučna oblast Metodika likovne pedagogije, mentor i član Komisije.

Dr Dijana Metlić, vanredni profesor, Univerzitet u Novom Sadu, Akademija umetnost, naučna oblast Istorija umetnosti, član Komisije.

- 1) Навести датум и орган који је именовао комисију;
- 2) Навести састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, научно-наставног звања, назива у же научне области за коју је изабран у звање и назива универзитета/факултета/института на којем је члан комисије запослен.

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

- 1) Maja, Manojla, Jockov
- 2) 23.05.1971., Novi Sad, Republika Srbija.
- 3) Univerzitet u Novom Sadu, Akademija umetnosti, Likovni odsek, Smer- Grafika, Zvanje diplomirani likovni umetnik i profesor Likovne kulture, Godina sticanja zvanja 1995. opšti prosek 9,07.
- 4) Univerzitet u Novom Sadu, Akademija umetnosti, Likovni odsek, Smer- Grafika, Zvanje: magistar grafike. Odbrana magistarskog rada „Binarnost slike i grafike“. Godina sticanja zvanja 2003. ocena 10. Magistarska izložba Galerija „Grafički kolektiv“, Beograd.
- 5) Magistar umetnosti- magistar grafike, odbrana 5.05.2003. UNIVERZITET U NOVOM SADU, АКАДЕМИЈА УМЕТНОСТИ, LIKOVNI ODSEK.

- 1) Име, име једног родитеља, презиме;
- 2) Датум рођења, општина, држава;
- 3) Назив универзитета и факултета и назив студијског програма академских студија II циклуса, односно послиједипломских магистарских студија и стечено стручно/научно звање;
- 4) Факултет, назив магистарске тезе, научна област и датум одбране магистарског рада;

- 5) Научна област из које је стечено научно звање магистра наука/академско звање мастера;
 6) Година уписа на докторске студије и назив студијског програма.

III УВОДНИ ДИО ОЦЈЕНЕ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

- 1) ULOGA NOVIH MEDIJA U NASTAVI LIKOVNE KULTURE U GIMNAZIJI
- 2) REPUBLIKA SRPSKA, Univerzitet u Banjoj Luci, Senat Univerziteta, BROJ:02/04-3.2109-35/17. Dana, 13.07. 2017.3)

3) SADRŽAJ

1. UVOD	8
2. TEORIJSKI OKVIR ISTRAŽIVANJA	12
2.1. O pojmu umetnosti	12
2.2. Značenje likovnog govora i vizuelne kulture	15
2.3. Novi mediji i nastava likovne kulture	18
2.3.1. Novi mediji i medijska pismenost u obrazovanju kao didaktički alat	18
2.3.2. Novi mediji i savremena umetnička praksa	20
2.4. Nastavni plan i program i/ili kurikulum	22
2.4.1. Obrazovni standardi i promene u obrazovanju	25
2.4.2. Obrazovni standardi i predmet Likovna kultura	26
2.4.3. Vizuelna/likovna kultura i mladi	28
2.4.4. Gimnazija kao škola i predmet Likovne kulture u gimnazijskom obrazovanju	29
2.4.5. Između detinjstva i odraslosti	30
2.5. Pregled vladajućih stavova i shvatanja u literaturi u području istraživanja	32
2.6. Obrazloženje potrebe istraživanja	35
3. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	37
3.2. Predmet i problem istraživanja	38
3.3. Cilj istraživanja	39
3.4. Zadaci istraživanja	39
3.5. Hipoteze istraživanja	39
3.6. Varijable istraživanja	40
3.7. Metode istraživanja	40
3.7.2. Metoda teorijske analize i deskriptivna metoda	41
3.7.3. Eksperimentalna metoda sa paralelnim grupama	41
3.7.4. Statistička metoda	42
3.8. Tehnike i instrumenti istraživanja	42
3.8.2. Testovi za proveru znanja učenika	43
3.8.3. Upitnik za nastavnike	43
3.9. Uzorak učenika	44
3.10. Organizacija, tok i vreme realizacije eksperimenta	44
3.11. Metodički okvir za realizaciju nastavnih tema u eksperimentalnoj E grupi	44
3.11.2. Sadržaj i redosled nastavnih jedinica u eksperimentalnoj E grupi	45
3.11.3. Struktura nastavnih časova likovne kulture u eksperimentalnoj E grupi učenika	46
4. REZULTATI ISTRAŽIVANJA	49
4.1. Rezultati testiranja znanja učenika eksperimentalne (E) i kontrolne (K) grupe	49
4.1.1. Rezultati hipoteze H1	51
4.1.2. Retultati testiranja hipoteze H2 ; inicijalni test	52
4.1.3. Rezultati hipoteze H3; finalni test	56
4.2. Upitnik za nastavnike o novim medijima i medijskoj pismenosti u nastavi predmeta Likovna kultura	62
4.2.1. Interpretacija rezultata upitnika za nastavnike prema hipotezi H4	62

4.2.2. Interpretacija rezultata upitnika za nastavnike prema hipotezi H5	70
4.2.3. Interpretacija rezultata prema hipotezi H6	78
5. DISKUSIJA NAJAVAŽNIJIH REZULTATA ISTRAŽIVANJA	79
5.1. Eksperimentalna metoda E i K grupa-inicijalno i finalno testiranje	80
5.2. Uloga nastavnika u osavremenjavanju nastave predmeta Likovna kultura	97
6. ZAKLJUČCI NA OSNOVU NAJAVAŽNIJIH REZULTATA ISTRAŽIVANJA	102
7. LITERATURA	106
8. PRILOZI	114
8.1. Nastavni plan i program za predmet Likovne kulture za gimnazije	114
8.2. Upitnik za nastavnike predmeta Likovne kulture u gimnazijama	124
8.3. Inicijalni test	133
8.3.1. Rešenje inicijalnog testa i kriterijumi bodovanja	140
8.4. Finalni test	141
8.4.1. Rešenje finalnog testa i kriterijumi bodovanja	149
8.5. Pisane pripreme za čas po metodskim jedinicama	151

Doktorska disertacija je uobličena na 231 strani. Prvi deo doktske disertacije, teorijski okvir i vladajuće tendencije i shvatanja, metodologija istraživačkog rada, empirijski postupak i interpretacija rezultata, diskusija i zaključak, sa navedenom literaturom i web izvorima predstavljena je na 113 strana doktorske disertacije.

Nakon detaljno obrazloženog i interpretiranog teorijskog i empirijskog dela doktorske disertacije, priložen je materijal i sva relevantna dokumentacija u poglavљу **8. Prilozi**, dat je kompletan uvid u eksperimentalno-istraživački postupak.

Dokumentaciju čine:

1. Nastavni planovi i programi za predmet Likovna kultura u gimnazijama za sve tipove, po kom se istraživač, autor teze služio pri izradi;
2. Upitnik za nastavnike
3. Inicijalni test istraživanja
4. Finalni test istraživanja
5. Deset metodskih jedinica primenjenih u eksperimentalnoj nastavi sa paralelnim grupama (za E grupu učenika).

Doktorska disertacija u poglavljju br. **4. Rezultati istraživanja** prikazuje statističku analizu na 32 grafikona i 15 tabela. U prilozima 8.5. deset pisanih metodskih jedinica korišten je obiman broj ilustracija (ukupan broj 98), koje su vizuelno predstavljale teme, definicije i pojmove koji su se obrađivali u eksperimentalnoj nastavi. Fotografije frejmova video zapisa koji su korišteni u nastavi kao motivacioni sadržaji (ukupan broj 20), kao i reprezentativnih umetničkih dela iz perioda stilskih epoha i savremene umetničke prakse, različitih medija (ukupan broj 46) kao i fotografije koje se odnose na istoriju kulture (fotografije istorijskih ličnosti, gradova, kulturno-istorijskih spomenika i dr., ukupan broj 32).

Broj korištene i citirane literature obuhvata 146 pisanih i štampanih publikacija (monografija, knjiga, udžbenika, časopisa, članaka i dr.) i 18 web izvora, u 8 poglavљa doktorske disertacije.

- 1) Наслов докторске дисертације;
- 2) Вријеме и орган који је прихватио тему докторске дисертације
- 3) Садржај докторске дисертације са страничењем;
- 4) Истаћи основне податке о докторској дисертацији: обим, број табела, слика, шема, графика, број цитиране литературе и навести поглавља.

IV УВОД И ПРЕГЛЕД ЛИТЕРАТУРЕ

Razlog ovog istraživanja je uloga novih medija u nastavi likovne kulture u gimnazijama. Novi mediji se danas posmatraju kao alat u teorijskom i praktičnom poučavanju i podsticanju kreativnosti i stvaralaštva mladih. Savremene obrazovne tehnologije sagledane su kroz dva problemska pitanja: 1. novi mediji i savremena tehnologija kao platforma savremene didaktike u učionici i van nje; 2. medijska pismenost nastavnika likovne kulture kao i učenika u funkciji razumevanja vizuelnih umetnosti. Posebno interesovanje u ovom radu je usmereno na diskurs likovnih i vizuelnih umetnosti i povezivanje tradicionalnog umetničkog nasleđa sa savremenim umetničkim praksama. U tom smislu, važno je, da učenici kroz sadržaje nastave likovne kulture i primene teorijskih i aplikativnih znanja u nastavi likovne kulture, sagledaju uspostavljanje odnosa, reda i kontinuiteta nastanka i razvoja likovnih umetnosti u pojmu vizuálnih. Posebna pažnja usmerena je na preispitivanje i redefinisanje pojmove visoke i popularne umetnosti u savremenoj kulturi.

Praćenje razvoja i promena u polju likovnih i vizuelnih umetnosti, dovelo je do toga da ovo istraživanje obuhvata i analizu kompetencija nastavnika likovne kulture, njihovu percepciju novih medija kao i primenu novih medija u nastavi likovne kulture. Eksperimentalna provera primene novih medija realizovana je u nastavi Likovne kulture u drugom razredu gimnazije, po nastavnim planovima i programima opšteg i prirodnog smera Likovne kulture. Merilo se postignuće učenika prema predviđenim sadržajima likovne kulture koji su implementirani u nastavnim programima. Predmet ovog istraživanja bila je eksperimentalna provera uticaja novih medija na usvajanje likovnih sadržaja u gimnaziji. Pratilo se postignuće, efekti poučavanja i učenja, odnosno postignuća u učenju učenika eksperimentalne (E) grupe koja je likovne sadržaje usvajala uz primenu novih medija (nove obrazovne tehnologije) u odnosu na postignuća učenika, koji su usvajali ove sadržaje na tradicionalan način, u okviru kontrolne (K) grupe učenika. Problem istraživanja rada definisan je kroz pitanje: Da li novi mediji doprinose postignuću učenika u nastavi likovne kulture u gimnaziji?

Cilj istraživanja rada je: ispitivanje uloge *novih medija* u usvajanju obrazovno-vaspitnih sadržaja likovnih i vizuelnih umetnosti u gimnazijama. Cilj istraživanja je utvrđivanje realnog stanja u praksi poučavanja umetnosti kao i razvoj smernica za poboljšanje pedagoške prakse. Konkretno, u okviru ovog rada sprovedeno je eksperimentalno istraživanje sa namerom da se proveri usklađenost tema i sadržaja važećeg nastavnog plana i programa predmeta Likovna kultura predstavljenog u udžbeniku tog predmeta za 2. razred opšteg tipa i prirodno-matematičkog smera gimnazija u Republici Srbiji. U radu se analizira u kom obimu i odnosu su u teorijskoj i praktičnoj nastavi zastupljene teme i sadržaji tradicionalnih likovnih umetnosti, likovnih disciplina i tehnika, epoha, stilova i pravaca i novih medija u vizuelnim umetnostima. Prema predviđenom fondu časova preispitan je obim nastavnog plana i programa i mogućnost njegove celovite primene: 1. opšteg dela (koji se odnosi na teoriju umetnosti i forme); 2. samostalnog likovnog izražavanja (primena teorije forme u praktičnom radu učenika); 3. likovnih dela i spomenika kulture (reprezentativna umetnička dela, spomenici kulture kroz istoriju umetnosti).

Navedene tri celine iz nastavnog plana i programa predmeta Likovne kulture u gimnazijama, u eksperimentalnom delu istraživanja obrađene su primenom novih medija, kako bi se dobio odgovor o tome da li zastupljenost novih medija doprinosi većim postignućima učenika u usvajanju znanja iz likovne kulture. Takođe, kao implikaciju ovog rada, sagledana je i mogućnost prerastanja likovne kulture i umetnosti u širi koncept

vizuelnih umetnosti.

Cilj ovog istraživanja je i analiza rada nastavnika u gimnazijama koja je izvedena na osnovu odgovora nastavnika predmeta Likovne kulture na *anketni upitnik*, u okviru pedagoškog istraživanja korelaciono-regresivnog tipa. Ovaj deo anketnog istraživanja čini poseban segment rada i paralelno je vršen uz eksperimentalno istraživanje u nastavi.

Hipoteze istraživanja

Opšta hipoteza (HO)

Pretpostavka je da će se na osnovu uvođenja novih medija u učenju obrazovno-vaspitnih sadržaja likovnih i vizuelnih umetnosti, postići statistički značajne razlike u efektima i postignućima učenika u znanju sadržaja likovne kulture, koji će kod učenika E (eksperimentalne) grupe biti veći u odnosu na K (kontrolnu) grupu, a što će se proveravati na finalnom testu.

Posebne hipoteze

H1. Pretpostavlja se da će eksperimentalne (E) i kontrolna (K) grupe biti ujednačene na osnovu opštег uspeha učenika i njihovih ocena iz predmeta Likovne kulture iz prvog razreda gimnazije.

H2. Pretpostavlja se da će eksperimentalna (E) i kontrolna (K) grupa biti ujednačene na osnovu rezultata inicijalnog testa znanja iz predmeta Likovne kulture.

H3. Pretpostavlja se da će postojati statistička značajna razlika u postignuću učenika poredjenjem rezultata učenika eksperimentalne (E) i kontrolne (K) grupe na finalnom testu u celini i po pojedinim segmentima upitnika likovnih umetnosti i novih medija u vizuelnim umetnostima.

H4. Pretpostavlja se da nastavnici predmeta Likovne kulture u gimnazijama, klasičnim teorijsko-praktičnim sadržajima nastavnog plana i programa predmeta Likovna kultura, pridaju veću pažnju nego sadržajima savremene umetničke prakse (na temelju Upitnika za nastavnike, pitanja od red. br. 1 do 30).

H5. Pretpostavlja se da nastavnici predmeta Likovna kultura u gimnazijama pridaju manji značaj novomedijskoj umetničkoj praksi u nastavi (na temelju Upitnika za nastavnike, pitanja od red. br. 31 do 45).

H6. Pretpostavlja se da, na temelju urađenog istraživanja, postoji mogućnost unapređenja nastave predmeta Likovna kultura odnosno novo definisanje, redefinisanje i ponovno oblikovanje postojećeg predmeta Likovna kultura u predmet Vizuelna kultura u gimnaziji.

Najvažnija istraživanja iz ove oblasti:

Godine 2013. sprovedeno je veliko međunarodno istraživanje ICILS (The International Computer and Information Literacy Study) kojim su prikupljeni podaci o nivoima kompjuterske i medijske pismenosti učenika u osmim razredima osnovnoškolskog formalnog obrazovanja, kao i kontekstualni podaci o faktorima koji utiču na razvoj računarske i informacione pismenosti učenika (IEA: ICILS, 2013). Nažalost, u Srbiji nije sprovedeno neko veće istraživanje medijske pismenosti adolescenata.

Regionalna i evropska istraživanja uglavnom prate razlike i zajedničke karakteristike nastavnih planova i programa likovnih i vizuelnih umetnosti srednjoškolskog obrazovanja, a u kontekstu integrisanja ove oblasti na evropskom području. Tomaž Zupančič bavio se nastavnim planom i programom u radu: *Upoređivanje evropskih srednjoškolskih nastavnih planova i programa likovnih umetnosti iz perspektive savremene relevantnosti (A Comparison of European Secondary School Visual Arts Curricula from the Viewpoint of Contemporary Relevance, 2015)* sa komparativnom analizom programa osam evropskih zemalja (Estonija, Letonija, Slovenija, Hrvatska, Norveška, Finska, Irska i Španija). Upoređivao se broj sati u programu, obim pruženih informacija i osnovna struktura programa. Posebna pažnja usmerena je na umetničke

oblasti klasifikovane i u njihovom odnosu prema klasičnom umetnostima polja (crtanje, slikanje, vajanje, itd). Analizirane su sličnosti i razlike u referenci pojmova koji se odnose na odnos likovnih i savremenih umetnosti u kontekstu pedagoških paradigmi održivosti (Zupančić, 2015:188).

Na međunarodnoj naučnoj konferenciji: Istraživanja paradigmi detinjstva, odgoja i obrazovanja, Učiteljskog fakulteta, Sveučilišta u Zagrebu, održanoj u Opatiji 2015., govorilo se o ulozi novih medija i informacionih tehnologija u nastavi likovne kulture u osnovnim školama od 5-7. razreda predmetne nastave. Predstavljeno je istraživanje OPA-Udruge za promicanje vizuelne kulture (Zagreb, Hrvatska) koje je sagledavala stepen medijske pismenosti, tačnije ishode osnovnoškolskog obrazovanja (Košćec Bousfield, Loher, Bračun, 2015). U okviru ovog istraživanja zaključeno je, da je upotreba novih medija, sve više zastupljena u nastavi likovne kulture zbog savremenih tendencija u svetu umetnosti.

U radu, Towards a "Common European Framework of Referenceon Visual Literacy" predstavljeno je istraživanje evropske grupe ENVIL, tačnije evropske mreže za vizuelnu pismenost koja je analizirala različitost koncepata i kompetencija u Evropskom obrazovanju vizuelnih umetnosti (grupa autora sa Univerzitetom u Beču, 2015.). Istraživanje je započeto 2009. godine i prvi rezultati predstavljeni su na međunarodnim konferencijama o obrazovanju u Budimpešti 2011. i Kenterberiju 2013. Od 2014., projekat je dobio podršku EU i 2014., kada je postavljen i prvi nacrt za Zajednički evropski referentni okvir vizuelne pismenosti (European Framework of Reference in Visual Literacy CEFR_VL). Ovaj projekat je koordiniran od strane UNESCO i Katedre za umetnost i kulturu u obrazovanju, na Univerzitetu Erlangen-Nuremberg (Chair in Arts and Culture in Education at the University of Erlangen-Nuremberg). U prvoj fazi rezultata istraživanja postavljen je okvir u oblasti umetničkog obrazovanja u pogledu sledećih šest aspekata: 1. Razlike i sličnosti u nastavnim planovima i programima likovnih/vizuelnih umetnosti; 2. Vizuelne kompetencije zastupljene u nastavnim planovima i programima Evrope; 3. Dijagnostičke merljive veštine u vizuelnom obrazovanju; 4. Kompetencije u kontekstu svakodnevnog života; 5. Domen-specifičnih kompetencija; 6. Perspektive (Laven, Wagner, Zapp, Fütterer, Haanstra, Billmayer, 2015).

Autor Maravić, je u radu, Od likovnog ka vizuelnom, konstatovao: "Savremena kultura je uglavnom postala vizuelna. Mladi trenutno stiču više informacija od slike nego od teksta, odrastaju okruženi internetom, televizijom, reklamama i mobilnim telefonima, oni su 'digitalni urođenici', često veštiji od odraslih u korišćenju novih medija." (Maravić, 2014: 208). Postmodernistički teorijski koncept koji je zasnovan na poststrukturalističkim teorijskim osnovama, semiologiji, neomarksizmu, dekonstrukciji, studijama kulture i studijama medija, nudi novo sagledavanje. Umetničko obrazovanje treba posmatrati kao dinamično polje naučno-istraživačkog rada, gde se neprestano suočavaju, osporavaju i smenjuju ideje zasnovane na različitim paradigmatskim okvirima, i gde se znanje konstruiše kroz kontinualnu promenu hipoteza, teorija i metoda (Maravić, 2014:204).

Pojam novih medija zato traži „obostrano“ determinisanje, kao pojam koji egzistira u savremenim umetničkim praksama/današnjoj umetnosti kao i značenje koje se upotrebljava i u savremenoj didaktici i prostoru obrazovnih tehnologija.

Veliki doprinos redefinisanju pojmljiva razvoja umetničke prakse druge polovine 20. i prve decenije 21., dao je Miško Šuvaković u Pojmovniku teorije umetnosti, u kom je definisao nove medije: „Novim medijima u umetnosti (eng.new media art) se nazivaju umetničke prakse zasnovane na uvođenju 'novih' ili do tada 'nekorišćenih' medija u tradicionalno definisani medijski identitet umetničkih disciplina. Novim medijima se nazivaju, preciznije, različite umetničke prakse zasnovane na inovacijskom radu sa umetničkim ili vanumetničkim medijima. Novomedijskom umetničkom praksom se nazivaju bazično, uvođenja nestandardnog medija u standardizovanu i uobičajeno zatvorenu umetničku disciplinu. Novim medijima se nazaivaju uvođenja fotografiskog,

filmskog, ili video rada u kontekste slikarstva i skulpture, odnosno muzike“ (Šuvaković, 2011:500).

Pod novim medijima u umetnostima, nazivaju se i eksperimentalna istraživanja sa odnosima različitih tradicionalnih ili novih medija u okviru tradicionalno definisanih mono medijskih praksi. Pojam novih medija u umetnosti obuhvata i pod-nazine. mixed media, multimedija, polimedija, prošireni mediji, umetnost i tehnologija, kompjuterska umetnost, sajber umetnost itd. Odrednica „novih medija“ isključivo se vezuje za polje vizuelnih umetnosti kao eksperimentalni i korisnički rad, kao odlika novomedijske umetnosti u doba globalizma, kao programabilnosti kojom se uređuje i izvodi umetnički rad u visokoj i popularnoj kulturi. Što se tiče obrazovnih tehnologija, pojam novih medija pripada savremenoj školi, koje je uvela u nastavu informatička tehnološka revolucija primenom personalnih kompjutera i upotreba svetske mreže kompjutera (internet/www). Upotreba novih medija i IT-a, značajno je uticala na organizaciju vaspitno-obrazovnog procesa, sposobljenost i pripremanje nastavnika kao i aktivnost učenika u učenju (Cindrić, Miljković, Strugar, 2010).

U kontekstu dvojakog tumačenja novih medija, prvo kao novog transfera prevođenja umetničke ideje i njenog oblikovanja, i drugo, kao činioca savremene didaktike, neophodno je razmatrati i pojam medijske pismenosti u metnosti i nastavi.

Medijska pismenost je posebna paradigma kraja 20. i prve decenije 21. veka. Postoje brojne studije koje se bave medijskom pismenošću i koje problematizuju korišćenje informacionih i digitalnih tehnologija. Najnovije studije, u najvećoj meri govore o ubrzanju protoka informacija, slika, manipulaciji i zabavi i praćenju virtualnog obrazovanja koje je uslovljeno stepenom medijske pismenosti. Najistaknutiji istraživač medijske pismenosti Džejms Poter (James Potter) polazi od toga, da je osnovna ideja medijske pismenosti stanovište na kome se temelji naše korišćenje medija i naše tumačenje smisla poruka koje nam se upućuju. Medijska pismenost po Poteru nije jedinstvena kategorija; postoje različiti nivoi medijske pismenosti. Ona je višestruka i podrazumeva saznajni, emocionalni, estetski i moralni razvoj. Postoje tri potporna stuba medijske pismenosti: 1. lični položaj 2. znanje i 3. veštine. Lični položaj odnosi se na planove i energiju. Raspoloživo znanje su sirovine koje se koristite, dok su veštine pomagala koja koristimo za obradu informacija sadržanih u medijskim porukama da bismo učvrstili svoje znanje (Potter, 2008:56).

Poter se posebno bavi medijskom pismenošću kroz problemska pitanja o medijskoj publici, efektima medija, industriji medija, sadržaju medija (vestima, zabavi, oglašavanju, interaktivnim igrama, privatnosti, nasilju i dr.). O unapređenju medijske pismenosti govori kao o interpersonalnim tehnikama i javnom obrazovanju.

Džejms Poter (James Potter) posebno govori o ulozi medijske pismenosti u odrastanju i sazrevanju dece i mlađih u obrazovanju kao celini. „Medijska pismenost može da pomogne deci, mladima i odraslima da umanje negativan i povećaju pozitivan uticaj medijskih poruka. Medijska pismenost može se steći. To je lakše osobama koje stalno uvećavaju svoje prirodne sposobnosti tragajući za raznorodnim iskustvima, kako umedijimatako i u stvarnosti, i te sposobnosti aktivno koriste za sticanje detaljnijeg i korisnijeg znanja“ (Poter, 2011:121).

Medijska pismenost ima izuzetnu ulogu i u razumevanju vizuelne komunikacije što je osnova savremene umetničke prakse vizuelnih umetnosti. Krešimir Pugar autor je značajne studije: Vizuelni studij- umetnost i mediji u doba slikovnog obrta, koja doprinosi razumevanju savremene teorije o medijima (popularne) kulture i vizualnosti. Pugar se posebno bavi vizuelnim studijama, i diskursom tradicionalne likovne umetnosti sa savremenom vizuelnim umetnostima u savremenoj kulturi, a naročito sa modernom civilizacijom slike (Purgar, 2008).

Vizuelne umetnosti podstiču medijsku pismenost i vizuelnu komunikaciju i na taj način se izgrađuje vizuelna kultura. Temeljni pojam savremenoga doba, a samim tim i savremenih

vizuelnih umetnosti je u informaciji/poruci. Iz nje je izvedena vizuelna komunikacija.

Žarko Paić u Vizuelnim komunikacijama govori da je informacija tehničko-tehnološka medejska struktura sveta, dok je komunikacija društveno-kulturološka mreža odnosa u novom poretku funkcija, struktura i znakova. Čovek više ne živi u svetu slika industrijskog društva, nego je omogućen ili programiran informacijama kao znakovima u društvu vizuelne kulture (Paić, 2008:111). Novi mediji u savremenoj umetničkoj praksi transponuju nove slike koje konstituišu proširenje polja vizuelnosti, kulturi.

Što se tiče obrazovnih tehnologija, pojam novih medija pripada savremenoj školi, koje je uvela u nastavu informatička tehnološka revolucija primenom personalnih kompjutera i upotreba svetske mreže kompjutera (internet/www). Upotreba novih medija i IT-a, značajno je uticala na organizaciju vaspitno-obrazovnog procesa, sposobljenost i pripremanje nastavnika kao i aktivnost učenika u učenju (Cindrić, Miljković, Strugar, 2010).

U kontekstu dvojakog tumačenja novih medija, prvo kao novog transfera prevođenja umetničke ideje i njenog oblikovanja, i drugo, kao činioca savremene didaktike, neophodno je razmatrati i pojam medejske pismenosti u metnosti i nastavi.

Medejska pismenost je posebna paradigma kraja 20. i prve decenije 21. veka. Postoje brojne studije koje se bave medejskom pismenošću i koje problematizuju korišćenje informacionih i digitalnih tehnologija. Najnovije studije, u najvećoj meri govore o ubrzaju protoka informacija, slika, manipulaciji i zabavi i praćenju virtualnog obrazovanja koje je uslovljeno stepenom medejske pismenosti. Najistaknutiji istraživač medejske pismenosti Džejms Poter (James Potter) polazi od toga, da je osnovna ideja medejske pismenosti stanovište na kome se temelji naše korišćenje medija i naše tumačenje smisla poruka koje nam se upućuju. Medejska pismenost po Poteru nije jedinstvena kategorija; postoje različiti nivoi medejske pismenosti. Ona je višestruka i podrazumeva saznajni, emocionalni, estetski i moralni razvoj. Postoje tri potporna stuba medejske pismenosti: 1. lični položaj 2. znanje i 3. veštine. Lični položaj odnosi se na planove i energiju. Raspoloživo znanje su sirovine koje se koristite, dok su veštine pomagala koja koristimo za obradu informacija sadržanih u medejskim porukama da bismo učvrstili svoje znanje (Potter, 2008:56).

Poter se posebno bavi medejskom pismenošću kroz problemska pitanja o medejskoj publici, efektima medija, industriji medija, sadržaju medija (vestima, zabavi, oglašavanju, interaktivnim igrama, privatnosti, nasilju i dr.). O unapređenju medejske pismenosti govori kao o interpersonalnim tehnikama i javnom obrazovanju.

Džejms Poter (James Potter) posebno govori o ulozi medejske pismenosti u odrastanju i sazrevanju dece i mladih u obrazovanju kao celini. „Medejska pismenost može da pomogne deci, mladima i odraslima da umanje negativan i povećaju pozitivan uticaj medejskih poruka. Medejska pismenost može se steći. To je lakše osobama koje stalno uvećavaju svoje prirodne sposobnosti tragajući za raznorodnim iskustvima, kako umedijimatako i u stvarnosti, i te sposobnosti aktivno koriste za sticanje detaljnijeg i korisnijeg znanja“ (Poter, 2011:121).

Medejska pismenost ima izuzetnu ulogu i u razumevanju vizuelne komunikacije što je osnova savremene umetničke prakse vizuelnih umetnosti. Krešimir Pugar autor je značajne studije: Vizuelni studij- umetnost i mediji u doba slikovnog obrta, koja doprinosi razumevanju savremene teorije o medijima (popularne) kulture i vizualnosti. Pugar se posebno bavi vizuelnim studijama, i diskursom tradicionalne likovne umetnosti sa savremenom vizuelnim umetnostima u savremenoj kulturi, a naročito sa modernom civilizacijom slike (Pugar, 2008).

Vizuelne umetnosti podstiču medejsku pismenost i vizuelnu komunikaciju i na taj način se izgrađuje vizuelna kultura. Temeljni pojam savremenoga doba, a samim tim i savremenih vizuelnih umetnosti je u informaciji/poruci. Iz nje je izvedena vizuelna komunikacija.

Žarko Paić u Vizuelnim komunikacijama govori da je informacija tehničko-tehnološka

medijska struktura sveta, dok je komunikacija društveno-kulturološka mreža odnosa u novom poretku funkcija, struktura i znakova. Čovek više ne živi u svetu slika industrijskog društva, nego je omogućen ili programiran informacijama kao znakovima u društvu vizuelne kulture (Paić, 2008:111). Novi mediji u savremenoj umetničkoj praksi transponuju nove slike koje konstituišu proširenje polja vizuelnosti, repozicionirajući umetnički objekat prema tekstualnosti slikovnih iskaza (Uzelac, 2008).

Valjan doprinos istraživanju medijske stvarnosti i pismenosti u Srbiji, sadržan je u monografiji: Mreže medijske pismenosti, koja je objavljena 2015. godine, autorki Jasmine Arsenijević i Milice Andevski. Osnovni predmet istraživanja je ispitivanje novih medijskih (multi-medijskih) kompetencija obrazovne i akademske zajednice Srbije u kontekstu multimedijске, virtuelne, participativne kulture. U poglavlju Zadaci medijske pedagogije, postavlja se pitanje u kojoj meri su profesori i nastavnici, vaspitači i drugi praktičari u obrazovanju kompetentni za medijsko obrazovanje dece i mladih. Vrlo jasno se problematizuje odnos nastavnika kao predavača koji su učeni i rasli u vremenu tzv. tradicionalnih medija (tv, radija i štampe) nasuprot generacijama, usvajačima novih tehnologija (digitalnih – kompjuterskih tehnologija) kojima pristupaju sa velikom opuštenošću i kompetencijom. Savremena didaktika ima za cilj da intezivira strategiju medijskog pedagoškog delovanja u cilju uspostavljanja ravnoteže nastavnika i učenika, kao interaktivnog odnosa putem novih medija sa ciljem boljeg učenja i poučavanja (Arsenijević, Andevski 2015:114).

Doprinos istraživanja:

Planiranje dugoročne strategije kulturne politike, osnova je očuvanja kulture modernog društva. Formalno, neformalno i informalno obrazovanje u najvišoj meri unapređuje kulturu i umetnost. Učenje o umetnostima, podstiče umetničko stvaralaštvo koje kultivise decu i mlade, a samim tim stvara i novu publiku koja je neophodna za očuvanje umetnosti i njenih institucija. Pad motivacije i ne/zainteresovanost prema likovnom području i stvaralaštvu kod mladih je poslednjih godina očigledna. Zbog ovih navedenih činjenica, neophodno je sagledati šta, kako i zašto predmet Likovna kultura gubi na svom značaju.

Predmet Likovna kultura u gimnazijama u Republici Srbiji od 90-tih godina, u nastavnim planovima i programima nije suštinski preoblikovan, već sporadično dopunjavan novim pojmovima koji pritom, nisu razrađeni. Naziv predmeta i sami sadržaji su ostali u značenjima moderne i postmoderne likovne umetnosti bez obzira na razvoj novih medija, savremenih tehnologija i razvoja vizuelne komunikacije. Zbog toga su u istraživanju detektovani, precizno definisani i izvodenii analize i zaključci o tome šta opterećuje nastavnu praksu i data su rešenja koja će nove teorije o umetnostima dovesti u dodir sa umetničkom i nastavnom praksom. U sagledavanju ove problematike u fokusu su bili uloga nastavnika i primena novih medija u nastavnom i didaktičkom procesu.

Ovim istraživanjem u nastavi likovne kulture postavljeni su novi ciljevi, formulisani su zadaci i definisani ishodi koji će doprineti utvrđivanju obrazovnih standarda za redefinisanje i ponovno oblikovanje postojećeg predmeta Likovna kultura u predmet Vizuelna kultura u gimnaziji. Uvođenjem novih medija u nastavu likovne kulture pratilo se razumevanje kao i motivisanost učenika prema novim vizuelnim porukama koje uspostavljaju vizuelnu komunikaciju i obogaćuju medijsku pismenost.

Doprinos doktorske disertacije:

Rezultati ovog istraživanja približili su nas razumevanju, pridruživanju i standardizovanju vizuelnog umetničkog područja kroz predmet Likovna/Vizuelna kultura na svim etapama i oblicima obrazovanja, što je već učinjeno u mnogim evropskim zemljama. Samim tim i nastavnici koji su prvo likovni/vizuelni umetnici, ali i pedagozi ovog područja, mogu biti

dodatno motivisani u unapređenju i razvijanju pojma vizuelnih umetnosti u samoj nastavi. Institucije obrazovanja, treba da iskoriste šansu da ojačaju medijske kompetencije svojih nastavnika i učenika, koje oni u nastavu donose iz svakodnevnog života, a čime bi se stvorila radna, podsticajna klima učenja i poučavanja.

Pojmovi savremene „visoke“ umetnosti bili bi jasniji naspram popularne umetnosti i kulture. Atraktivnost nastave putem novih medija je neosporna činjenica jer ide u korak sa stvarnim životom. Mladi danas traže praktične, logične i pragmatične situacije u nastavi, kako bi brzo i sa razumevanjem učili, a nastava uz pomoć novih medija, pomaže im da proces poučavanja i učenja, izađe iz, danas često prisutnog aspekta apstraktnosti.

- 1) Ukratko istaći razlog zloga kojih su istraživača preduzeta i predstaviti problem, predmet, ciljeve i hipoteze;
- 2) Na osnovu pregleda literaturе сажето приказате резултате претходних истраžивања у вези проблема који је истраживан (водити рачуна да обухвата најновија и најзначајнија сазнања из те области код нас и у свијету);
- 3) Навести допринос тезе у решавању изучаваног предмета истраžивања;
- 4) Навести очекivanе научне и прагматичне доприносе дисертације.

V МАТЕРИЈАЛ И МЕТОД РАДА

Materijal koji je obrađivan:

Materijal koji je obrađivan u doktorskoj disertaciji nastao je na osnovu eksperimentalne metode pedagoškog istraživanja sa paralelnim grupama – eksperimentalna E i kontrolna K grupa, koje su primenjene da bi se utvrdila uzročno-posledična veza među varijablama istraživanja i efekatima primene novih tehnologija i novih medija u predmetu Likovna kultura u gimnazijskom procesu poučavanja i učenja.

Odeljenja drugog razreda opštег smera u Gimnaziji „Svetozar Marković“ iz Novog Sada su bile paralelne grupe gde se vršilo eksperimentalno istraživanje, između kojih je ustanovljena ujednačenost po određenim kriterijumima, kako bi bilo moguće izvršiti eksperimentalno pedagoško istraživanje.

U odeljenjima eksperimentalne grupe E, učenici su sadržaje nastavnih tema baroka, rokokoa, neoklasizma i romantizma tradicionalnog nasleđa i istorije umetnosti, putem novih medija povezivali sa savremenim umetničkim praksama likovnih i vizuelnih umetnosti. Kontrolne grupe paralelnih odeljenja drugog razreda gimnazije, su predviđene sadržaje nastave iz predmeta Likovna kultura pratile po utvrđenom, tradicionalnom, uobičajenom konceptu realizacije sadržaja likovne kulture. Ova grupa služi valorizovanju postupaka tj. kontroli koje se primenjuju u grupi E. Nakon definisanja hipoteza istraživanja, uvedena je nezavisna varijabla tj. eksperimentalni faktor predstavljen kao inovativni postupak učenju pomoći novih medija u nastavi predmeta Likovna kultura u eksperimentalnoj grupi istraživanja. Dalje je praćen efekat eksperimentalnog faktora delovanja, na kvalitet stečenog znanja, postignuća, motivaciju i interesovanja učenika eksperimentalne grupe u sticanju novih znanja, kao i mogućnost, transformisanja likovnog govora sa tradicionalnih umetničkih dela u novomedijisku umetničku praksu vizuelnih umetnosti. Izvršeno je ujednačavanje učenika eksperimentalne i kontrolne grupe prema: opštem uspehu i uspehu iz predmeta Likovna kultura. Analizom rezultata učenika E i K grupe nakon završenog istraživanja, statistikom zaključivanja sagledavane su razlike u postignuću između dve grupe na finalnom testu.

Primenjene metode istraživanja su adekvatne, dovoljno tačne i savremene u odnosu na relevantna dostignuća u ovom polju istraživačkih analiza u regionalnom i međunarodnom kontekstu.

U toku istraživanja nije došlo do većih i značajnijih izmena u odnosu na predviđeni plan i istraživački nacrt koji je dat prilikom prijave doktorske disertacije.

Ispitani parametri daju dovoljno elemenata na osnovu kojih se može konstatovati da je istraživanje pouzdano.

Statistička obrada podataka je adekvatno realizovana i interpretirana.

- 1) Objasniti materijal koji je obrađivan, kriterijume koji su uzeti u obzir za izbor materijala;
- 2) Dati kratak uvid u primijenjeni metod istraživača pri čemu je важно ocenjeniti sljedeće:
  1. Da li su primijenjene metode istraživača adekvatne, dovoljno tačne i savremenе, imajući u vidu dostignuća na tom polju u svjetskim nivoima;
  2. Da li je došlo do promjene u odnosu na plan istraživača koji je dat prilikom prijave doktorske teze, aко јесте зашто;
  3. Da li испитивани параметри дају dovoljno elemenata ili je trebalo испитивati још неке, за pouzданo istraživaće;
  4. Da li je statistička obrada podataka adekvatna.

VI РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ИСТРАЖИВАЊА

Rezultati istraživanja su pokazali da se primenom novih medija i IK tehnologija u nastavi postižu statistički značajno bolji rezultati u odnosu na tradicionalan način njihove obrade. Uvođenjem primera novomedijske umetnosti u odnosu povezivanja tradicionalnog i savremenog stvaralaštva u likovnoj kulturi, doprinosi da učenici bolje razumeju pojam umetnosti i njenu ulogu i funkciju u savremenom društvu.

U Republici Srbiji do sada se nije ozbiljnije, naučno utemeljeno i empirijski proverljivo, razmatrao predmet Likovna kultura u gimnazijama. Stoga, ova doktorska disertacija ima pionirsko nastojanje da osvetli neke aspekte stvarnog stanja ovog predmeta kao i da pruži neke mogućnosti osavremenjavanja nastave likovne kulture u gimnazijama. Ovo istraživanje samo je „odškrinulo vrata“ izuzetno složene problematike kojoj treba da se posveti šira struka, najpre iz oblasti vizuelnih umetnosti, zatim metodičara likovnih i vizuelnih umetnosti, nastavnika koji vode ovaj predmet, pedagoga, didaktičara, psihologa, sociologa, učenika i prosvetnih vlasti koje bi sve dobijene smernice, rezultate i zaključke trebalo da uobliči u zakonske okvire, zvanična dokumenta i propisane standarde.

Ovo pionirsko istraživanje, nije moglo sagledati sve aspekte i problematiku položaja predmeta Likovna kultura u gimnaziji. Zato je izbor teme istraživanja tražen u sadržajima nastavnog plana i programa i markiranja pojave u društvenoj stvarnosti, kroz praćenje tendencija savremenog umetničkog stvaralaštva i novomedijskih praksi, što nije sadržano u nastavnim planovima i programima. U ovoj disertaciji se kontinuirano koristio termin nastavni plan i program predmeta, iako je pojam predmetnog kurikuluma dominantniji u terminologiji van područja Srbije.

U disertaciji su sagledavani:

1. Rezultati znanja učenika eksperimentalne nastave u kojoj se sprovelo učenje putem novih medija.
2. Nastavni plan i program za predmet Likovna kultura koji je preobiman u odnosu na planirani fond časova.
3. Istorija umetnosti koja je u prevelikom obimu sadržana u nastavnim celinama.
4. Udžbenička literatura, tehnički uslovi rada ali i najvažnije – profil nastavnika koji realizuju nastavni plan i program predmeta Likovna kultura.

Preispitivanjem svega navedenog i postavljanjem u kauzalni odnos navedenih elemenata koji čine okosnicu nastave i predmeta Likovna kultura, moguće je definisati obrazovne standarde, koji su neophodni da bi se dalje redefinisali ciljevi, zadaci i ishodi učenja ovog predmeta. Polazište i platforma redefinisanja predmeta ukazuju na promene u teorijskim postavkama i diskusijama koje su započete krajem 20. veka a koje su se potvrdile u umetničkoj praksi, što se može sagledati i u teorijskom okviru ove disertacije u kojoj se

utvrdilo da je likovna kultura postala deo vizuelne kulture.

- 1) Укратко навести резултате до којих је кандидат дошао;
- 2) Ошијенити да ли су добијени резултати јасно приказани, правилно, логично и јасно тумачени, упоређујући са резултатима других аутора и да ли је кандидат при томе испољавао доволно критичности;
- 3) Посебно је важно истаћи до којих нових сазнања се дошло у истраживању, који је њихов теоријски и практични допринос, као и који нови истраживачки задаци се на основу њих могу утврдити или назирати.

VII ЗАКЉУЧАК И ПРИЈЕДЛОГ

Novi mediji egzistiraju u svakodnevici mlađih, egzistiraju u savremenim umetničkim praksama, u današnjoj likovnoj umetnosti i zahtevaju posebno osmišljen teorijski i aplikativan prostor oblikovanja u savremenoj didaktici, u prostoru obrazovnih tehnologija. U tom smislu radi se o, kako navodi kandidatkinja, potrebi novog sagledavanja, definisanja i redefinisanja pojma umetnosti – posebno likovne umetnosti u kontekstu procesa školskog i didaktičkog poučavanja i učenja. Upotreba novih medija, IKT-a, menja vaspitno-obrazovni proces, nanovo oblikuje kompetencije i didaktičku pripremu nastavnika, utiče na komunikaciju i interakciju učesnika u procesu učenja i poučavanja. Kandidatkinja Maja Jockov, navedene promene prati u kontekstu gimnazijskog predmeta Likovna kultura, koji je u gimnazijskom obrazovanju, u nastavnim planovima i programima koncipiran kroz teorijsko-praktičnu nastavu i pledira uvođenje novih medija u nastavu Likovne kulture u gimnazijama, kao didaktičke alatke savremene učionice. Takođe, nove medije posmatra i u kontekstu metodike likovne/vizuelne kulture, kroz primenu eksperimentalnog pristupa.

Likovna kultura je opšteobrazovni predmet koji je zastavljen u srednjoškolskim i gimnazijskim nastavnim planovima i programima, predmet kojem se, kako navodi kandidatkinja, danas poklanja veoma malo pažnje Intencije kojima se kandidatkinja upravlja u svom radu, ogledaju se u afirmisanju likovne/vizuelne kulture i vizualnih umetnosti u obrazovanju i vaspitanju u gimnazijama, i navodi, da je izuzetno važno da savremene umetničke teorije i prakse predmeta Likovne/Vizualne kulture budu zastupljene u gimnazijskim kurikulima, u nastavnim planovima i programima opštег, društvenog i prirodnog smera, kao i u gimnazijama filološke orientacije kako bi se kod mlađih formirala percepcija vizuelnih informacija savremenih tehnologija. U kontekstu razvijanja, širenja i transponovanja teorije i prakse savremenog stvaralaštva, kandidatkinja nalazi i neophodnost formalne promene naziva predmeta Likovna u Vizualnu kulturu. Intencije ove doktorske teze, vide se i u potrebi uskladivanja nastavnih celina u okviru globalnih planova i programa u cilju očuvanja i negovanja tradicionalnih umetničkih vrednosti, ali i prihvatanja novih tendencija savremenog vizuelnog jezika.

Efikasnije izvođenje nastave i obrada nastavnih celina i jedinica je u brižljivom koncipiranju operativnih planova za koji je, prema mišljenju kandidatkinje, odgovoran sam profesor Likovne/Vizuelne kulture. Operativni planovi treba učenicima da pruže jasan prikaz odnosa teorije umetnosti, istorije umetnosti, savremene umetničke teorije i prakse kako bi učenici stekli jasan uvid u područja likovne/vizuelne kulture, posebno u kontekstu veka u kome živimo.

Nova paradigma savremenog umetničkog obrazovanja u srednjoškolskom obrazovanju danas je vizuelna komunikacija posredovana novim medijima i medijskom pismenošću. Stoga su novi mediji danas često primarna sredstva kojima mlađi prilaze društvu i analiziraju društvene pojave. Posebno vredna pažnje je intencija ovog rada na prevazilaženju pojma likovne kulture i proširivanje likovne oblasti na vizuelnu kulturu. Ovaj zahtev dalje implikuje sistemsku transformaciju i integrisanje nove oblasti u nacionalni kurikulum, a ovakva promena pristupa u radu sa mlađima koji su u

„najosetljivijem životnom dobu”, generalno predstavlja i suštinsko investiranje u novu, osećajnu, duhovnu i intelektualnu elitu i budućnost jednog društva.

Na osnovu navedenog, predložena doktorska disertacija: mr Maje Jockov, **Uloga novih medija u nastavi likovne kulture u gimnaziji**, predstavlja izazovan i važan poduhvat uvođenja novih medija u tradicionalno definisan didaktički kontekst, a kandidatkinja u potpunosti ispunjava uslove za odbranu doktorske disertacije.

- 1) Навести најзначајније чињенице што тези даје научну вриједност, ако исте постоје дати позитивну вриједност самој тези;
- 2) На основу укупне оцјене дисертације комисија предлаже:
  - да се докторска дисертација прихвати, а кандидату одобри одбрана,
  - да се докторска дисертација враћа кандидату на дораду (да се допуни или измијени) или
  - да се докторска дисертација одбија.

ПОТПИС ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

Датум: 27.11.2017.

1. Dr Milica Andevski, redovni profesor
Predsednik Komisije

2. Dr Tomaž Zupančič, docent
Član Komisije-mentor

3. Dr Dijana Metlić, vanredni profesor
Član Komisije

4.

5.

6.

ИЗДВОЕНО МИШЉЕЊЕ: Члан комисије који не жели да потпише извјештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извјештај образложење, односно разлог због којих не жели да потпише извјештај.